

IRONIE DĚJIN

Minule jsme společně, vážení a milí, zavítali do kláštera v Cluny. Řekli jsme si, že hrál klíčovou roli v životě církve od 10. století. Ovlivnil ovšem nejen organizační stránku, ale i vnitřní život – zvláště v kláštorech spojených s clunijskou reformou se začal klást důraz na důstojné slavení, na to, aby oltářní nádoby – patény, kalichy a další – byly vyráběny z ušlechtilých kovů a aby vše, co se používá při liturgii, bylo co nejdůstojnější, nejkrásnější a nejvzácnější. Clunijští řeholníci žili sami ve velké prostotě, důsledně dodržovali svůj slib chudoby, ovšem o to více dbali na to, aby všechno bohatství směřovalo k Boží oslavě.

Zajímavé impulzy vycházely z Cluny také ve vztahu k uspořádání života ve společnosti. Nové křesťanské národy, zvláště v západní, střední a severní Evropě, se jen nerady vzdávaly svých dosavadních zvyklostí, včetně starodávné tradice řešit veškeré spory rychle a stručně – s mečem v ruce. Jen zvolna se právě clunijské reformě dařilo prosazovat například takřečené „Boží příměří“ – pravidlo, že alespoň o nedělích a velkých svátcích nesmí křesťan sahat po zbraní, aby s ní napadl svého souseda a sousědce, byť ho k tomu vybízí například krevní msta. Inu, ne všechny pradávné tradice a zvyklosti jsou úctyhodné a zachovávatelné!

Teď už nejspíše také snáze chápeme obtíže, se kterými se potýkal sv. Vojtěch coby pražský biskup. Jakožto člověk velmi intenzivně „prostoupený“ duchem clunijských klášterů se nedokázal jen tak smířit s prostředím Prahy coby jednoho z evropských center obchodu s otroky, který zde kvetl svátek nespávek. Však také byl z Prahy a z Čech vyštván s podivuhodným odůvodněním: „Jsi na nás příliš zbožný.“

Z clunijského prostředí vyšel také jeden z nejvýznamnějších papežů, totiž Řehoř VII. Původně byl benediktinským mnichem v jednom z klášterů navázaných na Cluny, poté sloužil několika papežům v samotném Římě, až byl roku 1073 sám papežem zvolen. Kuriozitou je, že v té době ještě nebyl ani knězem, nýbrž jen jáhnem. Než se tedy mohl ujmout úřadu římského biskupa, musel napřed přijmout kněžské a biskupské svěcení.

Neužil se své služby ve snadné době. Necelých 20 let předtím došlo ke katastrofálnímu rozkolu v církvi, který dosud nebyl uzdraven. Roku 1054 se vzájemně exkomunikovali papežský legát a konstantinopol-

ský patriarcha; této události říkáme „Velké východní schizma“. Vyvrcholily tak staleté spory mezi východním a západním křesťanstvím – od této chvíle můžeme mluvit o definitivním oddělení katolické (západní) a pravoslavné (východní) církve. Až roku 1965 papež Pavel VI. a patriarcha Athenagoras tyto vzájemné exkomunikace odvolali; k obnovení jednoty však nedošlo...

ZPĚT ALE K PAPEŽI ŘEHOŘOVI VII.

Řehořovi ležela na srdci svoboda a nezávislost církve. Usiloval především o to, aby to byla pouze církevní autorita, kdo rozhoduje o obsazování úřadů, povinností a služeb v církvi, farářem počínaje a biskupem včetně římského konče. Dostal se však do velkého a tuhého sporu s císařem Jindřichem IV., který se nezdáhal řešit konflikt ozbrojenou mocí. Papež musel sáhnout k přísným církevním trestům, a teprve až odmítnutí poslušnosti ze strany říšských biskupů a knízat přiměly exkomunikovaného císaře, aby vykonal kající pout' na hrad Canossa, kde dosáhl odpuštění.

Do konfliktu zasáhl i český kníže Vratislav II., a to na císařské straně. To mu ostatně vyneslo královský titul. Není ovšem divu, že se s neúspěchem setkala Vratislavova snaha o získání papežského souhlasu s obnovou slovanské liturgie. Ta si musela počkat až na Karla IV., který pak do Prahy uvedl chorvat-

ské „hlaholáše“, tedy řeholníky z Dalmácie, kteří na základě papežských privilegií užívali v liturgii církevní slovanštinu.

Jedním z nástrojů Řehořova úsilí o posílení nezávislosti církve byla také snaha o jednotu ve slavení. Velmi intenzivně proto prosazoval, aby všechny místní církve přejaly římský, resp. papežský způsob slavení. Takto se vydal takzvaný římský ritus na své vítězné tažení západním křesťanským světem. Ironií dějin je, že to nebyl v pravém slova smyslu „Římský misál“, který se takto šířil – byla to liturgická kniha, která do Říma připutovala v polovině 10. stol. za vlády císaře Oty I. Tehdy ji zdevastovaný Řím vděčně přijal – i s germánskými úpravami.

Dějiny jsou plné podobných ironií i zvratů. V našich zemích byl důležitým zvratem 17. listopad roku 1989, jehož 34. výročí jsme nedávno oslavili. Díky těmto událostem má církev v naší zemi takovou svobodu a nezávislost na státní a jiné moci jako nikdy předtím. Nezapomínejme – a nepřestávejme děkovat.

Také já děkuji za pozornost, kterou jste mi v uplynulých 17 letech věnovali! Srdečně a vděčně se loučí

OTEC ZDENĚK DRŠTKA

Foto: MaxSafianuk, Banana Images - Adobe stock

SCHODY DO NEBE

PÍŠE ZBYNĚK PAVIENSKÝ
KRESLÍ CZINA

JAK DOMINIK SÁM POZNAL, NESOUDIT DRUHÉ JE VELMI OBTÍŽNÝ ÚKOL. CO HO ČEKÁ TEĎ?

